

ВПЛИВ ОПОДАТКУВАННЯ НА ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

*Горобінська І.В.
Кривошеєва Т.О.*

Постановка проблеми. Податки існували з найдавніших часів для наповнення казни правителів і держав. Основною функцією податків є регулювання економіки. За допомогою податкової політики різноманітні державні утворення впливають на стан господарської кон'юнктури, стимулюють економічне зростання та перерозподіляють грошові потоки. З розвитком суспільства відбувається постійне вдосконалення системи оподаткування, тобто йде процес постійної зміни структури податків, зростання їх ролі в доходах держави. За допомогою податків та за умови ведення ефективної податкової політики активізується інвестиційна діяльність, що сприяє зростанню обсягів інвестицій, підвищенню їх ефективності та позитивного впливу на темпи економічного зростання.

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні економічна наука має певні результати у дослідженні проблем інвестиційної діяльності, а також стану системи оподаткування в Україні. Проблеми інвестицій і податків досліджуються у працях зарубіжних вчених: П.Кларка, Р.Лукаса, П.Ромера, Р.Солоу, та вітчизняних: О.Болховітінової, В.Геєця, М.Герасимчука, А.Давидова, С.Каламбет, Б.Кваснюка, Л.Лисяк, І.Лукінова, А.Мар'єнко, О.Махмудова, О.Мендрула, А.Омельченко, А.Пересади, В.Суторміної, Л.Шаблістої та ін. Найбільш визначними працями з теорії податків є роботи класиків: Р.Вагнера, К.Векселя, Дж.Кейнса, Дж.Мілля, А.Пігу, Д.Рикардо, А.Сміта, в яких сформульовані основоположні принципи оподаткування, що не втратили своєї актуальності і в сучасних умовах.

Виділення невирішених питань. Податкова система, яка забезпечує якомога менше цінових скривлень, дозволяє ринку визначати напрямлення та обсяги накопичень, сприяє зростанню останніх і їх конвертації в інвестиції. При цьому питання стимулювання і розвитку інвестиційної сфери шляхом використання різних видів і форм податкового стимулювання залишаються невирішеними. Податкові стимули останнім часом стають вагомим складовою системою стимулювання прямих іноземних інвестицій. Їх визначають, як повне чи часткове звільнення від сплати певних податків підприємств з іноземними інвестиціями. При збільшенні ставки оподаткування притік прямих іноземних інвестицій зменшується, а при зменшенні – збільшується. Тобто, для стимулювання інвестиційної діяльності необхідно застосовувати певні податкові стимули, що мають чітку цільову направленість – заохочення інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх.

Постановка завдання. Основними завданнями даної роботи є оцінка рівня податкового навантаження і дослідження його впливу на динаміку ділової активності, економічне зростання та інвестиції в Україні; аналіз зарубіжного досвіду застосування податкових пільг і стимулів для активізації інвестиційної діяльності; виявлення позитивних сторін та недоліків у функціонуванні діючої системи оподаткування; обґрунтування шляхів вирішення даної проблеми та напрямків подальшого реформування податкової системи.

Викладення основного матеріалу. Найважливішим інструментом впливу податкової системи на економіку є податкові пільги. Податкові пільги можуть надаватися у формі зниження ставок оподаткування або у формі податкових кредитів.

Інвестиційний податковий кредит діяв у всіх розвинених країнах із метою стимулювання приросту науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Цей кредит надавався шляхом вилучення із суми податку певної частини від суми приросту власних витрат на зазначені роботи, порівняно з аналогічними витратами у базовому періоді. Максимальна сума, яку дозволялось виключати, встановлювалась у номінальному еквіваленті або у відсотках від загальної суми податкових зобов'язань при оподаткуванні прибутку даної фірми [3].

У періоди економічних криз податкові пільги могли надаватися видобувним галузям промисловості. Наприклад, у США застосовувались пільги, пов'язані з виснаженням надр у нафтогазовидобуванні, лісозаготівлях. При цьому відсоток знижки витрат на виснаження надр диференціювався від 5 до 22%, залежно від галузі [4].

Розвиток економіки України значною мірою залежить від того, як швидко втілюватимуться економічні реформи. У цьому процесі винятково важливе значення має стратегія економічного розвитку, вирішальну роль у якій відіграє інноваційний тип. Основою інноваційного розвитку є випереджувальні інвестиції, зокрема фінансові, високий рівень освіти та розвитку науки, фахових

знань, досвіду, широка соціальна інформатизація та потужний інтелектуальний потенціал суспільства.

Інноваційна спроможність сьогодні є домінуючим чинником формування конкурентоспроможності країни та її регіонів в майбутньому, адже саме інновації дозволяють створити стратегічні переваги в конкурентніших галузях. Здатність ефективно використовувати інновації є дієвим інструментом підвищення продуктивності праці і залучення іноземних інвестицій.

На відміну від розвинених країн, у яких 85–90% приросту валового внутрішнього продукту забезпечуються за рахунок виробництва та експорту наукомісткої продукції, частка України на ринку високотехнологічної продукції, який оцінюється у 2,5–3,0 трлн. доларів США, становить приблизно 0,05–0,1% [1].

Застосування податкового механізму для створення сприятливого інноваційного та інвестиційного середовища є особливо актуальним при здійсненні економічних реформ.

На сьогоднішній день управління інвестиційним процесом в Україні не відповідає задекларованому державному курсу на впровадження інвестиційної моделі економічного розвитку. Фактично, воно позбавлене системності і прозорості, не спрямоване на ефективне використання обмежених бюджетних ресурсів та податкове стимулювання інвестиційної діяльності.

В умовах ринкової економіки податки є одним з найважливіших важелів впливу держави на економічні процеси, вони слугують тими «кровоносними артеріями», через які відбувається фінансове наповнення бюджетів різних рівнів для реалізації життєво важливих функцій держави. Однак варто зазначити, що вплив податкових важелів на економіку потребує чіткої спланованості, системності та прогнозованості рішень.

Потрібно враховувати, що надмірне податкове навантаження є негативним чинником державної податкової політики, яке відповідним чином впливає на розвиток національної економіки, стримує ділову активність суб'єктів господарювання, уповільнює зростання валового внутрішнього продукту та є однією з причин виникнення таких кризових явищ у суспільстві, як соціальна напруженість та загальне зубожіння населення.

Рівень податкового навантаження в Україні складає 70–80% від отриманого доходу без урахування податкового навантаження на заробітну плату та собівартість продукції. Таке оподаткування є значно вищим, ніж у розвинених країнах світу, та негативно впливає на економіку нашої країни.

Надмірний рівень оподаткування негативно впливає на інвестиційний клімат України. Майже всі експерти, які займаються оцінкою інвестиційного клімату нашої країни вважають, що він є несприятливим, оскільки оподаткування реального сектору економіки надто обтяжливе. Воно пригнічує процеси економічного відтворення, а підприємництво може працювати рентабельно, як правило, лише за умови приховування частини своїх доходів від оподаткування. [2]

Сумарні податки в Україні з юридичних осіб становлять 70-75% від заробленого або 93-95 копійок на 1 грн. доходу. Сьогодні в Україні податки і збори становлять 40% від ВВП. Світова практика вважає прийнятним рівень оподаткування 25-26% від ВВП.

За рівнем оподаткування Україна у 2009 році зайняла 181 місце серед 183 країн після Республіки Конго та Центральної Африканської Республіки. [7]

Українським компаніям треба сплатити 99 податків, що займає в них 2085 годин (серед країн ЄС немає країни, виконання податкових зобов'язань в якій вимагали б від підприємства такої кількості часу), та витратити на це близько 60% свого прибутку, при тому, що середній світовий показник складає 40%.

Основною причиною надмірного податкового навантаження в Україні є його нерівномірність, що призводить до тінізації економіки, порушення принципів рівності та справедливості в оподаткуванні, втрати фіскальної функції податку і надходжень до бюджету, сприяє гальмуванню інноваційних процесів.

Податкове навантаження на економіку України у 2008 році склало 35,88%. [6]

Порівняємо цей показник з аналогічним показником країн з розвинутою ринковою економікою (табл. 1).

Найвища питома вага податків у ВВП у скандинавських країнах, зокрема у Норвегії, Данії, Швеції. У них склалась достатньо раціональна й ефективна система розподілу і використання зібраних коштів на соціальні цілі. Найменший рівень податкового навантаження характерний для США. Це зумовлено використанням податкової політики як засобу створення сприятливих умов для діяльності промислових компаній, що потребує низького рівня оподаткування.

Податкове навантаження у країнах з розвинутою ринковою економікою [6]

Країна	Податкове навантаження, %
Австрія	41,9
Данія	48,9
Фінляндія	43
Франція	43,6
Німеччина	36,2
Італія	43,3
Норвегія	43,4
Іспанія	37,2
Швеція	48,2
Швейцарія	29,7
Великобританія	36,6
США	28,3

Порівнюючи показник податкового навантаження України з іншими країнами з розвинутою ринковою економікою, можемо побачити, що даний показник у нашій державі є середнім.

Ще однією проблемою є те, що українці намагаються всілякими законними і незаконними шляхами уникнути сплати податків. На відміну від нашої країни, у багатьох зарубіжних країнах (наприклад країнах Європейського союзу, США) сплата податків є престижною справою. Саме тому зараз необхідно знизити податковий тягар, для того, щоб економічні суб'єкти могли віддавати до бюджету прийнятну частину своїх доходів, та поряд з тим створити такі умови, щоб сплата податків була неминуча та загальнообов'язкова.

Сьогодні, коли економіка більшості країн потерпає від світової кризи, уряди різних держав намагаються зменшити рівень податкового навантаження. Так на початку 2009 року було зменшено податок на прибуток у Великій Британії, Франції, Німеччині, Росії [8]. Зниження податкових ставок, мораторій на сплату податків – спроба врятувати економіку, яка серйозно постраждала у світовій кризі.

Нажаль, для України світовий досвід не є взірцем. Влада самостійно намагається вирішити проблеми оподаткування в часи кризи: замість того, щоб шукати можливості послабити податкове навантаження, уряд шукає нові способи наповнити бюджет. Наприкінці 2008 – на початку 2009 року були підвищені деякі акцизи та ставки податків. Таким чином уряд України не лише не збільшить надходження у державний бюджет, але й ускладнить і без того нелегке становище підприємств і населення. Збільшиться тінізація економіки, рівень безробіття, що в результаті зменшить податкові надходження до бюджету, зросте відтік капіталу, знизиться інвестиційна активність в країні.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, оптимальний рівень податкового навантаження є важливим чинником для забезпечення ділової активності, розвитку виробництва та економіки в цілому, а також соціально-політичної стабільності країни.

Для поліпшення свого становища Україні необхідно поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до державного бюджету, а також подбати про те, щоб податкові надходження були доцільно розподілені. За умови ефективного реформування податкової системи в частині зниження реального податкового навантаження, Україна матиме шанси стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

Однак для вирішення цієї проблеми потрібна клопітка робота професіоналів щодо: перекидання лазівок у податковому законодавстві, які дозволяють приховувати фактичні доходи від оподаткування; скасування необґрунтованості податкових пільг; приведення у відповідність податкового і бухгалтерського обліку та спрощення механізму розрахунку податкових зобов'язань; впорядкування складу податкової системи за рахунок скорочення дрібних платежів, надходження від яких ледве перевищують адміністративні витрати; досягнення виваженого балансу, упорядкування і усунення дублювання функцій численних контролюючих органів; надання системі фінансових санкцій стимулюючого, а не карального характеру. Скорочення податкового навантаження є однією з передумов виходу з економічної кризи, підвищення ділової активності, детінізації економіки і активізації інвестиційної діяльності.

Податкова система України має суттєві вади і є набагато обтяжливішою для ведення бізнесу порівняно з податковими системами розвинутих країн. Вона має бути реформована у частині зниження податкового навантаження на підприємства (зблизити податковий і бухгалтерський облік, що полегшило б процедуру визначення платниками своїх податкових зобов'язань та знизило податковий тягар тієї його частини, що пов'язана з технікою та витратами на стягнення податків; замість численних законодавчих актів з оподаткування прийняти спрощений Податковий кодекс), зміни структури податкових вимог, забезпечення рівності у податковому навантаженні (замість надання численних податкових пільг поступово знизити ставку оподаткування підприємств, що крім усього іншого, створить рівні умови для їх функціонування).

Отже, при проведенні податкової політики держава має стати партнером промислових підприємств, надавати допомогу інноваційним виробництвам, підтримувати наявних та потенційних інвесторів, сприяти залученню інвестицій. Створювати таке макросередовище, яке б сприяло ефективному розвитку мікросфери, стабілізації, стимулюванню інвестиційно-інноваційної діяльності та піднесенню національної економіки.

Література

1. Постанова ВР України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації» від 27.06.2007р. № 1244-V// www.rada.gov.ua
2. Дропа Я., Чабан І. Податкове навантаження та його вплив на економіку України // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип.19. – С. 213-218.
3. Замасло О. Податковий механізм стимулювання інноваційної діяльності в Україні // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип.19. – С. 235-240.
4. Каламбет С.В. Влияние налогов на инвестиционную политику в Украине / С.В. Каламбет, О.А. Водолазская // Придніпровський наук. вісник. – 1997. – № 6(17). – С. 25–34.
5. Коваленко В., Мельник М. Зарубіжний досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності.// Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип.19. – С. 300-307.
6. Ткаченко Т. Порівняльний аналіз податкового навантаження в економіці України та країнах з розвинутою ринковою економікою.// Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип.19. – С. 460-464.
7. <http://russian.doingbusiness.org/>
8. <http://www.kontrakty.com.ua/show/ukr/article/11525/08200911525.html>

УДК 658:656.13.07:004

СИСТЕМНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

*Гришук Ю.С., кандидат економічних наук
Авдєєва Н.Г.,
Григоренко Р.В.*

Постановка проблеми

Стратегічне управління підприємством забезпечує його ефективне функціонування в довгостроковій перспективі. В рамках управління системним забезпеченням ефективності функціонування автотранспортних підприємств виникає необхідність дослідження стану підприємств, прогнозування їх розвитку та розробки можливих стратегічних дій, що дозволяли б забезпечувати оптимальні значення показників ефективності. Це вимагає дослідження процесу стратегічного управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розв'язання даної проблеми започатковано в ряді робіт: [1], [2], [3].

В роботі [1] розроблено стратегії використання виробничо-технічного потенціалу підприємств автомобільного транспорту. В цій роботі відсутні дослідження, що до стратегічного управління комплексним забезпеченням ефективності функціонування автотранспортних підприємств в цілому.

В роботі [2] розроблено стратегії технічного обслуговування і ремонту автомобілів, що стосується лише допоміжного виробництва АТП. Відсутні дослідження що до інших процесів функціонування підприємства.